

Nr 1568

Av herr **Hedlund m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 168, med förslag till lag om förvaltning av kyrklig jord, m. m.

(Lika lydande med motion nr 1350 i Första kammaren)

Det i propositionen 1970: 168 framlagda förslaget till ny lagstiftning om förvaltning av kyrklig jord, m. m. vilket varit föremål för kyrkomötets yttrande har som ett huvudsyfte att främja det kyrkliga jord- och skogsbrukets rationalisering. Ecklesiastiska boställsutredningen, vars betänkande ligger till grund för propositionen, har genom undersökningar påvisat att ett stort antal kyrkliga jordbruksfastigheter blivit efter i den rationaliseringsprocess som pågår inom jord- och skogsbruket i övrigt. Många av de kyrkliga fastigheterna är alltför små för att en tillfredsställande lönsamhet skall kunna uppnås. Boställsutredningen ansåg det realistiskt att anta att inemot hälften av den kyrkliga jorden är i behov av strukturrationalisering.

Det är i stort sett enighet om angelägenheten av att effektiva åtgärder skyndsamt vidtas till främjande av det kyrkliga jord- och skogsbrukets rationalisering. Denna enighet torde också gälla att åtgärderna måste vara nära anpassade till den allmänna rationaliseringsprocess som jord- och skogsbruket i det stora hela genomgår. På några punkter måste dock enligt vår mening förslaget i propositionen ändras.

Det föreslås i propositionen att huvudparten av den kyrkliga skogen skall förvaltas av stiftsnämnderna. Förvaltningen av lönebostälленas skog skulle flyttas bort från pastoraten och centraliseras till stiftsnämnderna.

Boställsutredningen ägnade stor uppmärksamhet åt denna fråga från utgångspunkten att det kyrkliga skogsbrukets splittring på många små enheter nödvändiggör samverkan över ägo gränserna. Utredningen fann teknisk samverkan kunna komma till stånd med t. ex. Skogssällskapet och skogsägarföreningarna. Men i första hand borde enligt utredningen det kyrkliga skogsbrukets samverkansproblem lösas genom en utbyggd samverkan inom den kyrkliga förvaltningens ram, dvs. samarbete mellan de skogsförvaltande pastoraten. Genom en sådan samverkan på stiftsnivå skulle underlag skapas för olika rationaliseringsåtgärder, vari utredningen innefattade även gemensam maskinanvändning och gemensam anställning av arbetskraft. Utredningen diskuterade möjligheten av att stiftsnämnderna skulle få överta förvaltningen av lönebostälленas skog men avvisade denna förvaltningsform, därför att den ytterligare skulle begränsa pastoratens självbestämmanderätt. Pastoraten borde alltjämt få svara för förvaltningen av lönebostälленas skog men ledningen för denna förvaltning skulle enligt utredningen uppdras åt ett samarbets-

organ inom varje stift. Skogsförvaltningens överförande till stiftsnämnden framfördes som minoritetsförslag inom utredningen.

Departementschefen har sålunda godtagit minoritetslinjen. Det kan uppmärksammas att departementschefen är väsentligt mindre optimistisk än utredningen i fråga om möjligheterna till teknisk samverkan på stiftsnivå, särskilt vad gäller gemensam maskinanskaffning och gemensam anställning av arbetskraft. Trots denna reducering i de för stiftsnivån tänkta förvaltningsuppgifterna förordar departementschefen sålunda en i jämförelse med utredningsförslaget starkt centraliserad stiftsförvaltning. I motiveringen anges att pastoratens självbestämmanderätt när det gäller skogsförvaltningen redan nu är ytterligt blygsam. Det skulle då inte vara allvarligt att ytterligare begränsa den.

Det är en självklarhet att utvidgad teknisk samverkan är nödvändig för en effektivisering av det kyrkliga skogsbruket. I propositionen framhålls härvidlag i första hand samverkan mellan de skogsförvaltande pastoraten, vilket får förklara departementschefens förord för en centraliserad stiftsförvaltning. Det är även enligt vår mening väsentligt att möjligheterna till samarbete mellan pastoraten tillvaratas. Men större vikt måste fästas vid möjligheterna till samarbete mellan pastoraten och andra skogsägare, främst bondeskogsbruket men också domänverket och skogsbolagen. Den kyrkliga skogen är splittrad på många små förvaltningsenheter, spridda på stora geografiska områden. Detta ger besked om att de största möjligheterna till en effektivitetshöjande samverkan måste finnas med geografiskt närliggande ägare från andra kategorier. Det är att uppmärksamma att detta understrukits av i första hand de skogliga remissinstanserna. Detta är ett tungt vägande skäl mot departementschefens förslag att centralisera skogsförvaltningen till stiftsnämnderna. Vi vill särskilt understryka angelägenheten av samverkan mellan å ena sidan de skogsförvaltande pastoraten och å andra sidan skogsägarföreningarna och deras skogsbruksområden.

Lika väsentligt är det att uppmärksamma att de kommunanknutna remissinstanserna avstyrkt den centraliserade stiftsförvaltningen från självstyrelsesynpunkter. Det gäller i första hand Svenska kommunförbundet och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, vilka hänvisat bl. a. till möjligheterna att bilda kyrkliga samfälligheter.

Situationen är sålunda att de skogliga instanserna från skogliga utgångspunkter ställt sig skeptiska till en centraliserad förvaltning och att de kommunanknutna instanserna avvisat centraliseringen med hänsyn till den kyrkokommunala självstyrelsen.

Vår uppfattning är att pastoraten även för framtiden bör få förvalta boställskogarna liksom t. ex. lönebostälernas jordbruksdel och hyresfastigheterna. Detta ger de bästa förutsättningarna för teknisk samverkan över ägo gränserna, t. ex. med skogsägarföreningarnas skogsbruksområden. Den kyrkokommunala självstyrelsen får enligt vår mening inte ytterligare kringkärvas. Ett eventuellt ökat behov av samarbete mellan skogsförvaltande pastorat kan tillgodoses, t. ex. genom kyrkliga samfälligheter.

Från den kyrkokommunala självstyrelsens utgångspunkter finner vi det också otillfredsställande att upplåtelse av rätt till jakt eller fiske på kyrkliga jord- och skogsbruk skall meddelas efter bestämmelser av regeringen. De kyrkliga kommunerna bör ha befogenhet till upplåtelse av denna rätt, t. ex. pastoraten i fråga om löneboställena och stiftsnämnderna i fråga om prästlönefondsfastigheter.

Stiftsnämnden skall enligt propositionen bestå av biskopen såsom ordförande eller annan, som regeringen förordnar därtill, samt fyra andra ledamöter, som utses av regeringen. För varje ledamot skall utses ersättare. I det ursprungliga förslaget från regeringen skulle annan ledamot än ordföranden och ersättare för honom ha insikt i jord- och skogsbruk. Kyrkomötet utvidgade härvidlag formuleringen till att vederbörande skulle ha »insikt i jordbruk och skogsbruk eller eljest vara förfaren i allmänna värv». Denna formulering kan emellertid resultera i att hela stiftsnämnden blir utan »insikt i jordbruk och skogsbruk». Detta måste anses orimligt inte minst med hänsyn till att det huvudsakliga ansvaret för jordbruks- och skogsbruksrationaliseringen skall ligga på stiftsnämnden. Enligt vår mening bör i detta avseende utsägas att annan stiftsnämndsledamot än ordföranden och ersättare för denne »bör ha insikt i jordbruk och skogsbruk samt vara förfaren i allmänna värv».

Ett huvudsyfte i propositionen vid sidan av rationaliseringsaspekterna är att på bättre sätt än tidigare klara en värdesäker placering av prästlönefondsmedlen. Prästlönefondernas samlade kapitalbelopp har under senare tid vuxit snabbt, under tiden 1940—1964 från 18 till nära 110 milj. kr. Anledningen är framför allt att mark från kyrkliga fastigheter i stor utsträckning sålts för samhällsbyggnadsändamål. Man måste även för framtiden räkna med att prästlönefonderna kommer att växa snabbt.

Naturligtvis är det angeläget att detta kapital vars avkastning i huvudsak skall användas till prästernas avlöning placeras så värdebeständigt som möjligt. Boställsutredningen diskuterade ingående denna fråga och förordade i viss mån alternativ placering i hyresfastigheter och aktier. Enligt utredningen borde man dock alltjämt ge prioritet åt en fondmedelsplacering i jordbruks- eller skogsfastigheter. Högst 25 % av ett pastorats prästlönefonder borde enligt utredningen få placeras i aktier.

Departementschefen har i propositionen uttalat bl. a. att de kyrkliga förmögenhetstillgångarna inte alltför ensidigt bör bindas vid jordbruks- och skogsnäringen och förordat en mera mångsidig placering än för närvarande. I första hand bör prästlönefonderna, enligt propositionen, placeras på ett sätt som tillgodoser rationaliseringskraven inom det kyrkliga jord- och skogsbruket. Det framhålls vidare bl. a. att s. k. punktköp i rent kapitalplaceringssyfte av jordbruks- eller skogsfastighet, som på sikt inte är bärkraftig, bör undvikas. Samtidigt uttalar departementschefen »med hänsyn till prästlönefondernas stora omfattning» tveksamhet om det finns möjligheter »att i full utsträckning återplacera dem i lämpliga jordbruks- eller skogsfastigheter». Dessa uttalanden ger otvivelaktigt som slutbesked att man dock inriktat sig på en väsentlig utökning av markinnehavet för det kyrkliga jord- och skogsbruket.

Enligt vår mening finns det i vårt nuvarande samhälle inga särskilda skäl att koncentrera placeringen av kyrkliga förmögenhetstillgångar till jordbruks- och skogsfastigheter. Hyresfastigheter samt aktier eller förlagsbevis måste anses som lika lämpliga placeringsobjekt. Hur långt departementschefen är beredd att gå i fråga om aktie- och förlagsbevisplaceringar framgår inte av propositionen, som endast ger besked om att regeringen skall meddela de närmare bestämmelserna. Det torde enligt vår mening vara möjligt att medge aktie- eller förlagsbevisplacering för betydligt mer än 25 % av prästlönefondsmedel. För jord- och skogsbruket liksom för näringslivet i övrigt är det enligt vår mening väsentligt att upprätthålla nära samband mellan ägandet och näringsutövningen. En viktig princip i fråga om placeringen av prästlönefondsmedlen bör därför vara att markinnehavet för det kyrkliga jord- och skogsbruket inte skall ökas.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1970: 168 måtte

A. för sin del besluta

1) att pastoraten skall bibehållas vid sin rätt att förvalta löne-
bostälленas skog,

2) att kyrkokommunalt organ skall äga befogenhet att bestämma om upplåtelse av rätt till jakt eller fiske på kyrklig jord, som är under dess förvaltning,

3) att i fråga om annan ledamot av stiftsnämnden än ordföranden och ersättare för denne skall ställas krav att vederbörande bör ha insikt i jord- och skogsbruk samt vara förfaren i allmänna värv;

B. uppdra åt vederbörande utskott att utarbeta förslag till enligt ovan erforderlig lagtext; samt

C. uttala att som princip för placeringen av prästlönefondsmedlen skall gälla att innehavet av mark för det kyrkliga jord- och skogsbruket icke må ökas utöver nuvarande omfattning.

Stockholm den 24 november 1970

Gunnar Hedlund (cp)

Thorbjörn Fälldin (cp) *Johannes Antonsson (cp)*

Lars Eliasson (cp)
i Sundborn

Nils G. Hansson (cp) *Sven Vigelsbo (cp)*

S. G. W. Wahlund (cp)

John Eriksson (cp) *Gunnar Larsson (cp)*

Gunnel Jonäng (cp)

i Bäckmora

i Luttra